

Públic

L'ENVELLIMENT NO FA INSOSTENIBLE L'ESTAT DEL BENESTAR

Vicenç Navarro

Catedràtic de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques. Universitat

Pompeu Fabra

2 de gener de 2017

Un dels arguments utilitzats amb major freqüència per aquells autors que assenyalen que l'Estat del Benestar no és sostenible és subratllar que l'envelliment de la població farà créixer la despesa pública social (en sanitat, per exemple) a nivells insostenibles. A primera vista, semblaria lògic assumir que a major nombre de persones grans i a major esperança de vida, major serà la despesa sanitària pública, ja que s'assumeix que les persones grans consumeixen més i més recursos sanitaris, molts més que els altres grups d'edat. I d'aquesta lectura de la realitat es conclou que en el futur serà impossible sostenir l'Estat del Benestar.

Segur que vostè, lector, haurà escoltat o llegit aquests arguments milers de cops. Les dades, no obstant això, reflecteixen una realitat molt més complexa que la que s'assumeix en aquest

argument. Vegem les dades i anem a pams, centrant-nos en aquella part de l'argument que assumeix que l'allargament de l'esperança de vida (és a dir, del nombre d'anys de mitjana que una persona viurà) crearà un greu problema econòmic. I el primer que cal aclarir és que, per regla general, s'assumeix erròniament que si l'esperança de vida mitjana d'un país ha pujat, per exemple, quatre anys, això vol dir que les persones grans viuen quatre anys més. *Això no és cert.* L'esperança de vida d'un país es pot haver allargat quatre anys i, no obstant això, la de les persones grans pot haver augmentat solament un any. A causa d'aquest error, s'estan exagerant els anys extra de vida que les persones grans experimenten avui.

De nou, vegem les dades. Si Espanya tingués dos ciutadans, un, en Pep, que moriria poc després de néixer (edat 0) i un altre, la Sra. García, que viuria 80 anys, la mitjana de l'esperança de vida d'Espanya seria $(0+80) / 2 = 40$. A un altre país veí, amb també només dos ciutadans, un, en Joanet, que viu fins als 20 anys, i l'altre, la Sra. Rodríguez, que viu, com la Sra. García, fins als 80 anys, l'esperança de vida seria $(20+80) / 2 = 50$ anys, és a dir, deu anys més que a Espanya. Però això no vol dir que la Sra. Rodríguez visqui deu anys més que la Sra. García, sinó que en Joanet viu 20 anys més que en Pep. Aquest és un greu error que constantment es fa, i que explica que s'estigui exagerant el nombre d'anys de més que viuen les persones grans. En realitat, el que ha succeït a Europa i a

Espanya durant aquests últims cinquanta anys ha estat una gran reducció de la mortalitat infantil i de la mortalitat entre els joves.

Tot i que sembli estrany, un nombre més gran de persones grans no vol dir necessàriament molt més consum sanitari

L'altre gran error que constantment es comet és assumir que a l'haver-hi més persones que arriben a ser ancianes (com a resultat que hi ha major supervivència entre els joves), això determinarà que hi hagi un nombre major de persones grans, i amb això un major consum en el sector sanitari, assumint que les persones grans consumeixen més serveis sanitaris que la resta de la població. Però és incorrecte assumir que a més anys de vida o a més persones grans, major consum sanitari, ja que *aquest consum no depèn de l'edat, sinó de l'estat de salut de la persona*. I l'evidència existent no mostra que hi hagi un molt major nombre de malalties (o major gravetat a les existents) entre la majoria de persones grans (persones per sobre dels 65 anys) que entre els altres grups d'edat. Aquesta afirmació sorprendrà moltíssimes persones, atès que la percepció general és que les persones grans tenen un número molt major de malalties que la resta de la població. *El que en realitat succeeix és que les persones grans d'avui estan en molt millor estat de salut que les persones grans de generacions anteriors*, i el que estem veient és que, amb l'edat, s'endarrereix el moment de major

consum sanitari, que sol produir-se en el període últim de la vida, període que s'ha anat endarrerint a mesura que la longevitat ha anat augmentant. No és, doncs, que hi hagi molt més consum amb l'envelliment, sinó que hi ha un endarreriment en l'inici del gran consum sanitari, i aquest endarreriment s'incrementa cada cop més a causa de la millora de la salut de la població, que permet que s'arribi a la tercera edat amb una situació molt més saludable.

El que importa, doncs, no són els anys de vida de més, sinó els anys de vida saludable sobre el total de vida de la persona. *I aquest percentatge ha anat augmentant notablement al llarg dels últims cinquanta anys.* Aquesta és la dada clau que no és citada pels catastrofistes que dominen el discurs oficial del país.

Les pensions són també sostenibles

Un altre error que constantment es comet en els arguments que qüestionen la viabilitat del l'Estat del Benestar és assumir que la sostenibilitat de les pensions depèn també de l'estructura demogràfica d'un país, quan, en realitat, aquesta sostenibilitat depèn, primordialment, de la voluntat política dels ciutadans d'aquest país. Els països són cada cop més rics com a conseqüència de l'increment del seu PIB, i això en part a causa del creixement de la productivitat. És aquest creixement de la productivitat el que explica que avui el

5% de la població que treballa en el camp produeixi més aliments que fa 50 anys, quan el percentatge de treballadors agrícoles era de gairebé un 30%. Dir fa 50 anys que la gent es moriria de gana perquè el nombre de treballadors al camp anava baixant és tant absurd com dir que les pensions no són sostenibles avui perquè el nombre de treballadors per pensionista ha anat baixant durant els darrers 50 anys. Avui un treballador produeix molts més cops els béns i serveis que la població consumeix que fa 50 anys, i per tant aporta a la riquesa de l'Estat molt més que en el passat.

En aquells països a on les pensions es financen a costa de contribucions del mercat de treball, la seva sostenibilitat depèn no de l'evolució demogràfica (com, de nou, els catastrofistes assenyalen constantment), sinó de l'evolució del mercat de treball. Per aquest motiu el gran deteriorament que ha tingut lloc en el mercat de treball, com a conseqüència de les reformes laborals, altament regressives, que s'han imposat en aquest país, ha tingut com a resultat una reducció d'ingressos per a les pensions públiques. I aquí rau l'arrel del problema. Ara bé, *Espanya no té una manca de gent jove. En realitat, avui Espanya l'exporta a causa de la manca de treball.* Però hi ha altres maneres de finançar les pensions. Hi ha països, com Dinamarca, en els quals es financen amb els impostos generals de l'Estat. I és difícil de sostenir que els països no podran pagar les pensions. Deia el denominat "Comitè d'Experts sobre les

pensions” (la majoria del qual estava lligat al capital financer que somia a fotre mà a les pensions públiques) nomenat pel Sr. Rajoy que les pensions no eren sostenibles perquè l'esperança de vida havia pujat deu anys des de l'inici del segle XX, ignorant que el PIB havia augmentat ni més ni menys que vint-i-quatre cops des de llavors. Que les pensions puguin pagar-se o no depèn primordialment de la voluntat política del país. I les pensions públiques són els programes d'assegurança més populars que existeixen a qualsevol país, molt més que altres programes d'assegurança, ja siguin públics o privats.

Pel que fa a la seva privatització com a mesura aconsellable per garantir la seva solvència, em sembla un argument d'una enorme frivolitat. El desastre de la privatització de la Seguretat Social xilena, promoguda pels economistes neoliberals, com el Sr. Sala i Martín, ha estat la millor prova de la seva gran ineficàcia. Però això és matèria per a un altre article.